رودُلف دالزر ـ کریستف شروئر

اصول حقوق بین‌الملل سرمایه‌گذاری

ترجمهٔ

دکتر سیّدقاسم زمانی - دکتر به‌آذین حسیبی

مؤسسهٔ مطالعات و پژوهشهای حقوقی

تهران ـ ۱۳۹۸

سرشناسه : دالزر، رودلف.
Dolzer, Rudolf
عنوان و پدیدآور : اصول حقوق بین‌الملل سرمایه‌گذاری/ رودلف دالزر و کریستف شروئر؛ ترجمه سیدقاسم زمانی و به‌آذین حسیبی
مشخصات نشر : تهران: مؤسسه مطالعات و پژوهشهای حقوقی شهر دانش، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری : ٤٧٢ ص.
شابک : ۱-۸۸-۸۲۰۰-۹٦٤-۹۷۸
وضعیت فهرست‌نویسی: فیپا
یادداشت : عنوان اصلی: Principles of international investment law
یادداشت : نمایه.
موضوع : سرمایه‌گذاری خارجی-- قوانین و مقررات.
موضوع : Investments, Foreign -- Law and legislation
شناسه افزوده : شروئر، کریستف، ۱۹٤٤ - م.
شناسه افزوده : Schreuer, Christoph
شناسه افزوده : زمانی، سیدقاسم، ۱۳٤٦ - ، مترجم
شناسه افزوده : حسیبی، به‌آذین، ۱۳۵۷ -، مترجم
رده‌بندی کنگره : ۱۳۹۵ ٦الف۲د/K۳۸۳۰
رده‌بندی دیویی : ۳٤٦/۰۹۲
شماره کتابشناسی ملی : ٤٤٧۹۰۳٦

عنوان : **اصول حقوق بین‌الملل سرمایه‌گذاری**
مؤلف : رودلف دالزر ـ کریستف شروئر
مترجم : دکتر سیّدقاسم زمانی ـ دکتر به‌آذین حسیبی
ناشر : مؤسسه مطالعات و پژوهشهای حقوقی شهر دانش
نوبت چاپ : چهارم
تاریخ چاپ : ۱۳۹۸
شمارگان : ۱۰۰۰ نسخه
شابک : ۹۷۸-۹٦٤-۸۲۰۰-۸۸-۱
قیمت : ۲۰۰,۰۰۰ تومان

حق هرگونه چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است.

تهران ـ خیابان کریم‌خان‌زند ـ خیابان سنایی ـ خیابان نهم ـ خیابان گیلان ـ پلاک ۵ ـ کدپستی ۱۵۸۵۷٤۳۱۱۱
صندوق پستی: ۱۵۸۷۵/٤۵۳۹ تلفن: ٤-۸۸۸۱۱۵۸۱ نمابر: ۸۸۸۱۱۵۸۰
Email: publication@sdil.ac.ir Website: www.sdil.ac.ir

سخن ناشر

سرمایه‌گذاری خارجی ضرورت زندگی بین‌المللی امروز ماست. حتی کشورهایی که در گذشته با انباشت سرمایه مواجه گشته و درصدد صدور آن به خارج از مرزهای ملی خویش برآمده بودند، امروز به دلایل مختلف به جذب سرمایه خارجی احساس نیاز می‌کنند. سرمایه‌گذاری خارجی که از حیث مفهوم و قلمرو متحول شده و نیازی همگانی قلمداد می‌شود واجد عناصری بین‌المللی است و همان‌گونه که به خوبی به اثبات رسیده است نمی‌تواند صرفاً توسط نظام حقوقی ملی به نظم کشیده شود.

حقوق بین‌الملل سرمایه‌گذاری که در نیم قرن اخیر پیشرفت‌های شگرفی را پشت سر نهاده، نه تنها از حوزه روابط دوجانبه دولت‌ها پای را فراتر نهاده و جنبه منطقه‌ای یافته است، بلکه با تشکیل نهادهایی مثل ایکسید، میگا، سازمان جهانی تجارت، و ... به تدریج فرایند تبدیل به حقوق عام و جهانی را می‌پیماید.

کتاب «اصول حقوق بین‌الملل سرمایه‌گذاری» تألیف رودُلف دالزر و کریستف شروئر که آقایان دکتر سیدقاسم زمانی و دکتر به‌آذین حسیبی آن را ترجمه کرده‌اند، تحولات حقوق بین‌الملل سرمایه‌گذاری را در گسترهٔ تاریخ مورد تجزیه و تحلیل قرار داده، در پرتو رویه غنی داوری بین‌المللی، رشد و بالندگی آن را به تصویر کشیده است. مؤسسه مطالعات و پژوهشهای حقوقی شهر دانش ضمن آرزوی توسعه ادبیات حقوق سرمایه‌گذاری و داوری بین‌المللی در ایران، امیدوار است آموزه‌های این کتاب مورد توجه دست‌اندکاران امر داوری و سرمایه‌گذاری در کشور قرار گیرد.

وحید اشتیاق

فهرست تفصیلی مطالب

پیشگفتار مترجمان ۲۱

فصل اول: ماهیت، تحول و مفهوم حقوق بین‌الملل سرمایه‌گذاری ۲۵

۱. حقوق بین‌الملل سرمایه‌گذاری، رشته‌ای برای مطالعه ۲۵

۲. ماهیت تجاری سرمایه‌گذاری خارجی: ریسک طولانی مدت ۲۹

۳. حاکمیت کشور میزبان و قواعد مربوط به سرمایه‌گذاری خارجی ۳٤

٤. حقوق بین‌الملل عرفی: ظهور استاندارد در بردارندهٔ حداقل‌ها ٤۱

۵. حقوق معاهده‌ای: تحول و هدف ۵۰

٦. گرایش‌های جدید در رویه معاهداتی ٦۱

۷. موافقتنامه‌های منطقه‌ای: معاهده منشور انرژی، نفتا ٦٦

فصل دوم: تفسیر و اجرای معاهدات سرمایه‌گذاری ۷۱

۱. تفسیر معاهدات سرمایه‌گذاری ۷۱

الف) شیوه‌های تفسیر معاهدات ۷۱

ب) کارهای مقدماتی ۷٤

ج) بیانیه‌های تفسیری ۷۵

د) اعتبار «رویه‌های قضایی» ۷۷

ه) به سوی انسجام بیشتر در تفسیر ۷۹

۲. اجرای معاهدات سرمایه‌گذاری در زمان ۸۱

الف) محدودیت زمانی اِعمال معاهده به صورت کلی ۸۱
ب) تفاوت در محدودیت زمانی قواعد صلاحیتی و قواعد ماهوی ۸۲
ج) تاریخ مرتبط با تعیین صلاحیت ۸۵
د) تاریخ‌های ذی‌ربط، در کنوانسیون ایکسید ۸۶
ه) قواعد مربوط به محدودیت زمانی، مندرج در دیگر معاهدات ۸۹

فصل سوم: سرمایه‌گذاران و سرمایه‌گذاری‌ها ۹۳

۱. سرمایه‌گذاران: افراد، شرکت‌ها، اتباع و سهامداران ۹۳
الف) سرمایه‌گذاران خصوصی خارجی ۹۳
ب) تابعیت افراد ۹۵
ج) تابعیت شرکت‌ها ۹۷
د) قسمت ب از بند ۲ ماده ۲۵ کنوانسیون ایکسید: رضایت به رفتار با یک شرکت محلی به عنوان یک تبعه خارجی، به علت کنترل آن شرکت از خارج ۱۰۲
ه) برنامه‌ریزی برای بهره‌برداری از تابعیت و رد بهره‌مندی از منافع ۱۰۵
و) سهامداران در مقام سرمایه‌گذاران ۱۰۸

۲. سرمایه‌گذاری ۱۱۳
الف) مفهوم سرمایه‌گذاری ۱۱۳
ب) تعاریف در معاهدات حمایت از سرمایه‌گذاری ۱۱۸
ج) حقوق رویه‌ای ۱۲۱

فصل چهارم: قراردادهای سرمایه‌گذاری ۱۳۰

۱. انواع قراردادهای سرمایه‌گذاری ۱۳۰
۲. قانون حاکم ۱۳۲
۳. شرط‌های ثبات ۱۳۴
۴. مذاکره مجدد/ تعدیل ۱۳۷

فصل پنجم: پذیرش و استقرار ۱٤۰

۱. حرکت به سوی آزادی اقتصادی ۱٤۰

۲. مدل‌های معاهده‌ای راجع به پذیرش ۱٤۲

۳. دستورالعمل‌ها ۱٤٥

٤. عدم پیروی سرمایه‌گذار از قانون کشور میزبان و نظم عمومی بین‌المللی ۱٤۸

فصل ششم: سلب مالکیت ۱٥٤

۱. حق سلب مالکیت ۱٥٤

۲. سه شاخه از حقوق ۱٥٥

۳. مشروعیت سلب مالکیت ۱٥٦

٤. سلب مالکیت مستقیم و غیرمستقیم ۱٥۹

الف) فرمول‌های کلی: محتوا و تکامل آنها ۱٥۹

ب) رویه قضایی و داوری: چند مورد از پرونده‌هایی که در شفافیت موضوع نقش داشته‌اند ۱٦٤

ج) تأثیر یا قصد؟ ۱۷۲

د) انتظارات مشروع ۱۷۷

ه) موضوع کنترل: سلب مالکیت به صورت جزئی؟ ۱۸۰

و) اقدامات دولت میزبان در وضع قواعد کلی ۱۸۳

ز) دوره زمانی اقدامات اتخاذی توسط دولت ۱۸۹

ح) مصادره خزنده ۱۹۰

٥. مصادرهٔ حقوق قراردادی ۱۹۳

فصل هفتم: استانداردهای حمایتی ۱۹۸

۱. رفتار عادلانه و منصفانه ۱۹۸

الف) تاریخچهٔ مفهوم رفتار منصفانه و عادلانه ۱۹۹

ب) تفاوت ادبیات معاهدات ۲۰۱
ج) ماهیت و عملکرد ۲۰۲
د) رفتار منصفانه و عادلانه و حقوق بین‌الملل عرفی ۲۰۵
ه) تکامل استاندارد رفتار منصفانه و عادلانه ۲۱۲
و) اقدامات صورت گرفته در تعریف رفتار منصفانه و عادلانه ۲۱٤
ز) مباحث متدولوژیکی ۲۱۸
ح) کاربردهای مشخص و عینی استاندارد رفتار منصفانه و عادلانه ۲۱۹
بند ۱: شفافیت، ثبات و حمایت از انتظارات مشروع سرمایه‌گذار ۲۲۰
بند ۲: ایفاء تعهدات قراردادی ۲۲۹
بند ۳: رسیدگی عادلانه و رعایت تشریفات قانونی ۲۳۲
بند ٤: حسن نیت ۲۳۵
بند ۵: ممنوعیت اجبار و تهدید ۲۳۹
ط) نتیجه‌گیری ۲٤۰
۲. حمایت و امنیت کامل ۲٤۲
الف) مفهوم استاندارد ۲٤۲
ب) حمایت در برابر آزار و تعرضات فیزیکی ۲٤٤
ج) حمایت قانونی ۲٤٦
د) رابطه استاندارد با حقوق بین‌الملل عرفی ۲٤۸
۳. استاندارد «فراگیر» ۲٤۹
٤. دسترسی به عدالت قضایی، رسیدگی عادلانه و استنکاف از عدالت ۲٦۳
۵. وضعیت فوق‌العاده، ضرورت، مخاصمات مسلحانه و قوه قاهره ۲٦۸
الف) حقوق بین‌الملل عرفی ۲٦۹
ب) حقوق معاهده‌ای ۲۷۰
ج) طرح کمیسیون حقوق بین‌الملل در مورد مسؤولیت دولت ۲۷۱

بند ۱: ضرورت ۲۷۲
بند ۲: قوهٔ قاهره ۲۷۷
٦. صیانت از حقوق مکتسبه ۲۷۸
۷. اقدامات خودسرانه یا تبعیض‌آمیز ۲۷۹
الف) معنای اقدامات خودسرانه ۲۷۹
ب) ارتباط با رفتار منصفانه و عادلانه، و حقوق بین‌الملل عرفی ۲۸۲
ج) معنای اقدامات خودسرانه ۲۸٤
۸. رفتار ملی ۲۸۷
الف) معنای کلی ۲۸۷
ب) اعمال استاندارد ۲۸۹
بند ۱: مبنایی برای مقایسه ۲۹۰
بند ۲: احراز وجود تفاوت ۲۹۲
بند ۳: آیا توجیهی برایِ اعمال رفتار متفاوت وجود دارد؟ ۲۹۳
بند ٤: تأثیر قصد تبعیض ۲۹۵
ج) رویهٔ قضایی ذی‌ربط در سازمان جهانی تجارت ۲۹۷
۹. رفتار ملت کاملت‌الوداد ۳۰۰
الف) مقدمه ۳۰۰
ب) انواع شرط «رفتار ملت کاملت‌الوداد» ۳۰۲
ج) شیوهٔ تفسیر ۳۰۳
د) استناد به حقوق ماهوی ۳۰٤
ه) وضعیت حقوقی فعلی شرط «رفتار ملت کاملت‌الوداد» ۳۰۷
۱۰. انتقال اعتبارات مالی ۳۰۸

فصل هشتم: مسؤولیت دولت و انتساب ۳۱۳

۱. نهادها، استان‌ها و شهرها ۳۱۳
الف) نهادهای دولتی ۳۱٤
ب) استان‌ها و شهرها ۳۱٦
۲. نهادهای دولتی ۳۱۷
الف) نقش نهادهای دولتی ۳۱۷
ب) ساختار، عملکرد و کنترل ۳۱۹
ج) رویهٔ قضایی راجع به انتساب ۳۲۱
د) مسؤولیت دولت به علت کوتاهی در حمایت از سرمایه‌گذار ۳۲٦
۳. وضعیت حقوقی تقسیمات سیاسی فرعی یا نمایندگان طرفین، تحت کنوانسیون ایکسید ۳۲۸

فصل نهم: بیمهٔ ریسک سیاسی ۳۳۰

فصل دهم: حل‌وفصل اختلافات سرمایه‌گذاری ۳۳٦

۱. اختلافات دولت در برابر دولت ۳۳٦
الف) حمایت دیپلماتیک ۳۳٦
ب) اختلافاتی که مستقیماً میان دولت‌ها ایجاد می‌شود ۳۳۹
۲. دعاوی سرمایه‌گذار علیه دولت ۳٤۰
الف) نقش محاکم داخلی ۳٤۰
بند ۱: مزایای محدود محاکم ملی ۳٤۰
بند ۲: الزام در توسل به مراجع ملی ۳٤۲
بند ۳: انتخاب بین دو مسیر ۳٤٤
بند ٤: انتخاب محاکم ملی در قراردادها ۳٤٦
ب) داوری و مصالحه ۳۵۰
ج) نهادها و رژیم‌های داوری ۳۵۳
بند ۱: ایکسید ۳۵۳

بند ۲: تسهیلات فوق‌العاده (اضافی) ایکسید ۳۵۶
بند ۳: داوری بازرگانی خارج از نظام ایکسید ۳۵۷
۳-۱- اتاق بازرگانی بین‌المللی ۳۵۹
۳-۲- دیوان داوری بین‌المللی لندن ۳۶۰
۳-۳- قواعد آنسیترال ۳۶۰
۳-٤- دیوان داوری دعاوی ایران ـ ایالات متحد ۳۶۱
۳-۵- دیوان دائمی داوری ۳۶۲
د) محتوای اختلاف (صلاحیت موضوعی) ۳۶۳
بند ۱: اختلاف ۳۶۳
بند ۲: ماهیت حقوقی اختلاف ۳۶٤
بند ۳: ارتباط منشأ اختلاف با سرمایه‌گذاری ۳۶۵
بند ٤: سرمایه‌گذاری ۳۶۷
ه) طرفین اختلاف (صلاحیت شخصی) ۳۶۸
بند ۱: دولت میزبان ۳۶۸
بند ۲: سرمایه‌گذار ۳۷۰
بند ۳: تابعیت سرمایه‌گذار ۳۷۲
بند ٤: اهمیت تسهیلات فوق‌العاده (اضافی) ۳۷٤
و) رضایت به انجام داوری ۳۷۵
بند ۱: اعلام رضایت در قالب توافق مستقیم ۳۷۶
بند ۲: اعلام رضایت از رهگذر قانون ملی دولت میزبان ۳۷۸
بند ۳: اعلام رضایت در چارچوب معاهدات دوجانبه حمایت از سرمایه‌گذاری ۳۸۰
بند ٤: اعلام رضایت در قالب معاهدات چندجانبه ۳۸۳
بند ۵: گسترهٔ رضایت ۳۸٤
بند ۶: شرایط شکلی اعلام رضایت ۳۸۹
بند ۷: تفسیر رضایت ۳۹۳

ز) قابلیت اعمال شروط ملت‌های کاملت‌الوداد در حل‌وفصل اختلافات ۳۹۶
ح) آیین دادرسی ۴۰۲
ط) اقدامات موقتی ۴۱۰
ی) قانون حاکم ۴۱۳
ک) خسارات و غرامت ۴۲۲
ل) مخارج ۴۲۸
م) اعتراض و تجدیدنظر ۴۳۰
بند ۱: تجدیدنظر در داوری‌های خارج از ایکسید ۴۳۰
بند ۲: ابطال رأی طبق کنوانسیون ایکسید ۴۳۱
۲-۱- تجاوز از حدود اختیارات ۴۳۴
۲-۲- نقض جدی قاعده اساسی آیین دادرسی ۴۳۷
۲-۳- مستدل نبودن رأی ۴۳۸
۲-۴- دادخواهی مجدد نزد دیوان جدید ۴۴۰
بند ۳: تکمیل و تصحیح رأی طبق کنوانسیون ایکسید ۴۴۱
بند ۴: تفسیر رأی بر اساس کنوانسیون ایکسید ۴۴۱
بند ۵: تجدیدنظر طبق کنوانسیون ایکسید ۴۴۱
ن) اجرای احکام ۴۴۲

ضمیمه **۴۴۷**

کنوانسیون حل‌وفصل اختلافات سرمایه‌گذاری بین دولت‌ها و اتباع دول دیگر (کنوانسیون واشنگتن- ۱۹۶۵) ۴۴۷

نمایه **۴۶۶**

پیشگفتار مترجمان

سرمایه‌گذاری چه در چارچوب مرزهای ملی کشور متبوع سرمایه‌گذار صورت پذیرد، و چه به فراسوی آن مرزها توسعه یابد، فرایندی است که از طریق آن سرمایه نه تنها در فرایند رشد و توسعه جامعه سهمی به خود اختصاص داده و مولّد اشتغال، ناقل دانش فنی، و عامل پیشرفت تلقی می‌گردد، بلکه با به جریان افتادن، منافع متعددی را عاید سرمایه‌گذار می‌نماید. با این حال توزیع ناموزون سرمایه و به تعبیر دیگر انباشت سرمایه در برخی کشورها و در همان زمان نیاز مبرم به سرمایه در دیگر نقاط عالم، ایجاد چارچوب حقوقی مناسب که ضامن منافع مشترک سرمایه‌گذاران و نیز کشورهای سرمایه‌پذیر باشد را ایجاب می‌نماید.

در چارچوب هر نظام حقوقی ملی، قانون‌گذار با وضع قوانین و مقررات لازم، و ایجاد ساختارها و نهادهای ضروری پول و دارایی‌غیرنقدی شهروندان خویش را به سمت سرمایه‌گذاری در بخش‌های مورد نیاز کشور هدایت می‌کند. در قالب نظام ملی، دولت حتی با اعطای وام و تخصیص اعتبار به اتباع خود، سرمایه‌گذاری را به لحاظ اقتصادی و اجتماعی واجد جذابیت‌های مختلف نشان داده و به انحای مختلف میان مالکیت خصوصی اشخاص و منافع عمومی موازنه ایجاد می‌کند. از نظر سرمایه‌گذاران داخلی، آنها با نظام حاکمه موجود منافعی نسبتاً مشترک دارند. در این چارچوب قانون‌گذار، مورد اعتماد سرمایه‌گذار است و نظام قضایی مستقل و بی‌طرف قلمداد می‌شود.

اما سرمایه‌گذاری خارجی حکایتی دیگر دارد. در این وادی، اشخاص حقیقی و یا حقوقی بیگانه به سرمایه‌گذاری در کشوری دیگر مبادرت می‌ورزند. عدم نیاز به سرمایه ذی‌ربط در کشور موطن و یا نابرابری منافع حاصل از سرمایه‌گذاری در کشور متبوع سرمایه‌گذار و کشورهای دیگر، وی را به صدور سرمایه خویش به خارج از کشور و اقدام به سرمایه‌گذاری در آنجا مجاب می‌سازد. سیاست‌ها و تدابیر تشویقی کشورهای سرمایه‌پذیر نیز در جذب سرمایه‌گذاری خارجی بسیار مؤثر قلمداد می‌شود. اما در این مورد دیگر نمی‌توان از وحدت منافع سرمایه‌گذار و دولت سرمایه‌پذیر سخن به میان آورد

و دستگاه قانون‌گذاری و سیستم قضایی کشور خارجی را برای سرمایه‌گذار قابل اعتماد، مستقل و بی‌طرف قلمداد نمود. تاریخ حقوق سرمایه‌گذاری خارجی مشحون از فراز و فرودهایی است که در این زمینه پشت‌سر گذاشته شده است. دیپلماسی قایق‌های توپدار که قبل از قرن بیستم روش غالب در این زمینه بوده، خود گویای این واقعیت است که چگونه توسل به زور در خدمت وصول مطالبات وام‌دهندگان یا سرمایه‌گذاران خارجی قرار می‌گرفته است و چه در مواردی بسیار کشورها ناچار می‌شدند به صورت موقت و یا دائم بخشی از حاکمیت بر سرزمین و یا منابع خویش (شیلات، گمرکات و ...) را تحت فشار دولت‌های دیگر از دست بدهند. معاهده *دراگو ـ پورتر* که در سال ۱۹۰۷ توسل به زور برای استرداد دیون ذمه‌ای را محدود ساخت و پای نهاد داوری را به این عرصه باز نمود، در عصر خویش گامی بلند و جسورانه در این وادی محسوب می‌شد. کشورهای سرمایه‌پذیر و به ویژه کشورهای امریکای لاتین که از این دستاورد خرسند گشته و به موازات آن از روند فزاینده الغای معاهدات کاپیتولاسیون به وجد آمده بودند، حتی تا آنجا پیش رفتند که انصراف از توسل به حمایت دیپلماتیک دولت متبوع (شرط *کالوو*) را به عنوان جزء لاینفک قراردادهای منعقده با سرمایه‌گذار خارجی قلمداد کرده، و بر تصریح آن در چنان قراردادهایی اصرار ورزیدند. بدیهی می‌نمود که چنین قیدی علیه دولت متبوع سرمایه‌گذار خارجی قابل استناد نبود و حق آن دولت به حمایت دیپلماتیک از تبعه خویش را ساقط نمی‌نمود. ظهور معاهدات *کالوو* که در آنها دولت متبوع سرمایه‌گذار متعهد به عدم حمایت دیپلماتیک از شهروندان خویش در مقابل کشور سرمایه‌پذیر شود گام دیگری در تحکیم حاکمیت دولت سرمایه‌پذیر در این زمینه بود، که البته چندان مورد استقبال قرار نگرفت.

پس از جنگ دوم جهانی و با ایجاد سازمان ملل متحد، و اندک زمانی بعد با آغاز فرایند استعمارزدایی، این واقعیت عیان گشت که سرمایه‌گذاری بین‌المللی علاوه بر بسترها و ساختارهای استوار و کارآمد داخلی، به پشتوانه‌های بین‌المللی به ویژه نهادهای حل‌وفصل اختلافات نیازمند می‌باشد. توسعه نهاد داوری به ویژه با تصویب کنوانسیون ۱۹۵۸ نیویورک در مورد شناسایی و اجرای آرای داوری خارجی و کنوانسیون اروپایی در مورد داوری تجاری بین‌المللی در سال ۱۹۶۱، زمینه تنظیم سند بین‌المللی مهمی را فراهم ساخت که با بی‌نیاز ساختن سرمایه‌گذار خارجی از توسل مقدماتی به مراجع ملی کشور سرمایه‌پذیر و حمایت دیپلماتیک دولت متبوع خویش، به وی امکان اقامه دعوا در مرجعی

بین‌المللی را اعطا کرد. کنوانسیون حل‌وفصل اختلافات ناشی از سرمایه‌گذاری میان دولت‌ها و اتباع دول دیگر که در سال ۱۹۶۵ به ابتکار بانک بین‌المللی ترمیم و توسعه (بانک جهانی) منعقد گردید مرکز داوری بین‌المللی *(ایکسید)* را بنا نهاد که به زودی به مهمترین نهاد بین‌المللی در حوزه حل‌وفصل اختلافات سرمایه‌گذاری مبدل گردید. البته از دستاوردهای مهم کمیسیون حقوق تجارت بین‌الملل سازمان ملل متحد *(آنسیترال)* و نهادهای منطقه‌ای (مثل *نفتا*) نیز در این زمینه نباید غافل ماند. علاوه بر این ابتکار بانک جهانی در سال ۱۹۸۸ در ایجاد آژانس چندجانبه تضمین سرمایه‌گذاری *(میگا)* که توسل به نهاد بیمه را در حوزه سرمایه‌گذاری خارجی وارد نمود گام بسیار ارزشمندی بود که با ایجاد امنیت بیشتر، حتی سرمایه‌گذار خارجی را تا حد زیادی از توسل به نهادهای حل اختلاف رها ساخت و جبران خسارات وی را با سهولت و سرعت بیشتری امکان‌پذیر نمود (قائم‌مقامی).

از طرف دیگر حقوق حاکم بر سرمایه‌گذاری خارجی نیز با عقد موافقتنامه‌های دو یا چندجانبه سرمایه‌گذاری و به تبع آن تصویب قوانین داخلی مختلف تحولی شگرف را پشت‌سر نهاده است. حقوق ماهوی حاکم بر سرمایه‌گذاری خارجی که قبلاً صرفاً به قوانین داخلی کشورهای سرمایه‌پذیر محدود مانده بود، امروز علاوه بر قوانین کشور میزبان، قواعد بین‌المللی مختلفی را شامل می‌شود که حتی جنبه فرامعاهداتی یافته و به عنوان قواعد عرفی حقوق بین‌الملل قلمداد می‌گردند. عنوان «اصول حقوق بین‌الملل سرمایه‌گذاری» برآیند تحول حقوق بین‌الملل سرمایه‌گذاری از عصر دیپلماسی قایق‌های توپدار تا به امروز می‌باشد، و حکایت از آن دارد که این قواعد به آن اندازه در حقوق و رویه بین‌المللی تثبیت شده‌اند که می‌توان واژه «اصول» را زیبندهٔ آنها دانست.

در این میان توجه به نکته‌ای دیگر نیز ضروری می‌نماید. حقوق بین‌الملل سرمایه‌گذاری که فراز و فرودهای زیادی را پشت سر نهاده تا به جایگاه فعلی برسد، جزیره‌ای جدا از سرزمین اصلی حقوق بین‌الملل نیست. نظام حقوق بین‌الملل، نظامی واحد است و بخش‌های مختلف آن کم و بیش در تأثیر متقابل و مستمر بر یکدیگر قرار دارند. بر این اساس حقوق بین‌الملل سرمایه‌گذاری بخشی از منظومهٔ حقوق بین‌الملل است که در آن حقوق بین‌الملل بشر، حقوق بین‌الملل محیط زیست، حقوق پولی و مالی بین‌المللی و ... قرار داشته و دارد. در حقیقت حقوق بین‌الملل سرمایه‌گذاری را باید در چارچوب و سیاق نظام حقوق بین‌الملل مورد توجه قرار داد.

کتاب «اصول حقوق بین‌الملل سرمایه‌گذاری» تألیف رودُلف دالزر و کریستف شروئر یکی از معتبرترین کتبی است که در این زمینه به‌نگارش درآمده است. نویسندگان کتاب از اساتید و داوران بنام حقوق بین‌الملل بوده و توانسته‌اند با دقت و موشکافی کم‌نظیر، اثری ماندگار و بدیع در این حوزه به طبع برسانند.

موقعیت جمهوری اسلامی ایران به عنوان کشوری که سخت نیازمند جذب سرمایه خارجی است، و در همان زمان مقدار قابل توجهی از سرمایه شهروندانش در خارج از کشور سرمایه‌گذاری شده است، و نیز فقر ادبیات حقوقی کشور در این حوزه باعث شد که کتاب اخیر مورد انتخاب و ترجمه قرار گیرد. ضمیمه‌سازی متن کنوانسیون ۱۹۶۵ واشنگتن به ترجمه کتاب به منظور غنا و استفاده بیشتر و بهتر از کتاب صورت گرفته است.

ضمن تقدیم کتاب به استاد گرانقدر و وکیل متعهد جناب آقای دکتر بهروز اخلاقی که به شاگردی ایشان مفتخر بوده و هستیم، لازم می‌دانیم از جناب آقای مهرداد محمدی و مدیریت و کارکنان مؤسسه مطالعات و پژوهشهای حقوقی شهر دانش به ویژه جناب آقای احمد قاسمی و سرکار خانم سمیه کریمی که در ترجمه، و چاپ و انتشار کتاب، همراه و مشوق مترجمان بودند قدردانی و سپاس به عمل آوریم.

سیّدقاسم زمانی ـ به‌آذین حسیبی
تیر ماه ۱۳۹۱